

کلیّات سعدی

شامل

گلستان، بوستان، غزلیّات، قصاید، رباعیّات، قطعات،
طیبات، بدایع، مفردات، خواتیم، غزلیّات قدیم

مشرف الدّین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی
بر اساس نسخه‌ی محمّد علی فروغی

ویرایش کاظم عابدینی مطلق

سرشناسه:

سعدی . مصلح بن عبدالله - ۶۹۱ ق .

عنوان و نام پدیدآور:

کلیات سعدی شامل: گلستان، بوستان، .../مشفق الدین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی
براساس نسخه محمد علی فروغی: ویرایش کاظم عابدینی مطلق

مشخصات نشر:

تهران: فرهنگ جامع: فرهنگ و قلم ۱۳۸۹

مشخصات ظاهری:

۹۴۲ صفحه

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۵۲۱۴-۵۸-۱

وضعیت فهرست نویسی:

فیبأ

موضوع:

شعر فارسی -- قرن ۷ ق.

موضوع:

نثر فارسی - قرن ۷ ق

شناسه افزوده:

فروغی، محمد علی، ۱۲۵۴-۱۳۲۱، مصحح

شناسه افزوده:

عابدینی مطلق، کاظم، ۱۳۴۵، ویراستار

رده بندی کنگره:

PIR ۵۲۰۰ ۱۳۸۹ ر

رده بندی دیویی:

۸ ۱/۳۱

شماره کتابشناسی ملی:

۲۲۳۳۶۲۳

کلیات سعدی

مشرف الدین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی

ویراستار: کاظم عابدینی مطلق * طراح و مجری طرح: مهندس محمد هاشمی، آرمان نژاد مراد

* لیتوگرافی: سما * چاپخانه: فراز اندیش * صحافی: گلستان * چاپ اول: ۱۳۹۰ * شمارگان: ۵۰۰

* شابک: ۵۸-۱-۵۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸ * کلیه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است

انتشارات فرهنگ جامع:

تهران - خیابان انقلاب، روبه روی دانشگاه تهران، خیابان فخررازی، «خیابان لبافی نژاد».

نیش کوچه اسلامی، پلاک ۱۸۶، طبقه ۱ * صندوق پستی: ۵۶۷-۱۳۱۴۵

* تلفن: ۶۶۴۹۶۹۹۷ / ۶۶۴۸۲۸۰۰ * تلفاکس: ۶۶۴۰۰۱۷۸

۱۸۰۰۰ تومان

فرازهایی از پیام رهبر عالیقدر انقلاب حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای دامت افاضاته در خطاب به کنگره بزرگداشت هشتصدمین سالگرد تولد سعدی

شرف سعدی بر بسیاری از سرایندگان پارسی از آنست که قدر سخن را نشکسته و آن را دست دست‌مایه تقرب و ارتزاق شناخته است.

بسی اندکند زبان آورانی که گوهر آسمانی سخن را در پای اهریمنان زمانه نریخته و تیغ ستم را بدان صیقل نداده باشند، سعدی یکی از این نادرگان است که اگرگاه زبان به ستایش گشوده در ساغر زرین مدح خود جز داروی شفابخش و گاه تلخ پند و اندرز نریخته است.

شعر و نثر فخر این جهادفیده انسان شناس، صادق همواره پیامی را با خود حمل کرده است، یا از منبع وحی و گنجینه‌های قرآن و حدیث و یا از پرتو دل و احساس صاف و بی‌غش خود او

شیوه سخن بی‌تکلف و شفاف او نیز امتیاز دیگر این آموزگار بزرگ مردمی و محبت است، کلام او چون جوی آب زلالی دره ذره‌ی جان مستمع را سیراب می‌کند. و بی‌هیچ غبار تصنع بردل او می‌نشیند، بسیارند آنها که در هر دو قلمرو نظم و نثر سمند فصاحت تاخته‌اند اما فقط سعدی است که شعری روان چون نثر و نثری آهنگین چون شعر پدید آورده و آمیزه‌ی شگفت آوری از مضمون و ترکیب و معنی و لفظ در هر دو عرصه را فراهم ساخته است. (به نقل از صفحات ۱۱ و ۱۲ - ذکر جمیل سعدی - جلد اول)

هر چند که فرمایشات مقام معظم رهبری

شیخ الاسلام المحقق ملک الکلام افضل المتکلمین ابو محمد مشرف الدین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی را که یکی از شعرای بلند پایه ایران در قرن هفتم می‌باشد. بدون تردید می‌توان از پایه‌های استوار ادب پارسی و آثارش را تشکیل دهنده برارنده‌ترین اندامها در پیکره شکوهمند و با عظمت فرهنگ این سرزمین دانست.

نامش همراه با القاب بیشماری که به او منسوب است مورد اتفاق محققین نیست اما آنچه که بیش از سائرین به یقین نزدیک است همانی می‌باشد که در آغاز این نوشته آمده است، که البته اختلاف در نام سعدی را شاید بتوان به سبب کثرت استعمال سعدی

در نام دیگران دانست. ولی در این مطلب که سعدی پر آوازه کسی جز شیخ بزرگواری که در شیراز آرمیده نمی باشد، مسلم است.

نام او مصلح است، اسمی که از جدّ مادریش گرفته اند و این نکته در نسخه های از طبیات به اثبات رسیده و لقب شاعری او سعدی که برگرفته از ارادت شیخ به محمد و حسن سعد بن زنگی حاکم فارس می باشد کما اینکه شاعر پر آوازه عصر سعدی سیف الدین محمد فرغانی در غزلیاتی که در ستایش او آورده است شاعر شیرین سخن شیراز را «الشیخ العارف سعدی شیرازی» نامیده است که ازین مطلب استنباط می شود که شاعر در حیات خود نیز صاحب اشتها بوده و روزگار جوانی را در ایام حکومت سعد بن زنگی سپری و با اشعار سراسر پند و نصیحت خود توجهات عمیق این حاکم را جلب ساخته.

درباره تولد سعدی نیز چون سایر شعرا پیشین در تذکره ها به دقت یاد نشده و به تقریب و گمان آورده اند که در دهه های آغازین قرن هفتم است، برخی سال ۶۰۶ را منطبق با واقع می دانند و از آنجا که در آغاز گلستان می فرماید:

شبی تأمل ایام گذشته می کردم و بر عمر تلف شده تأسف می خوردم و سنگ سراج دل را به الماس آب دیده می ستم و این ابیات مناسب حال خود می گفتم:

هر دم از عمر می رود لفسی چو، نگه می کنم نمانده بسی
ای که پنجاه رفت و در خوابی مگر این چند روزه دریابی
خجل آنکس که رفت و کار ساخت کوس رحلت زدند و بار ساخت

و چون خود شاعر با صراحت در این ابیات از پنجاه سالگی خویش سخن می گوید و گلستان به سال ۶۵۶ هـ ق تنظیم گردید پس سعدی در سال ۶۰۶ دیده به جهان گشوده کما اینکه می فرماید:

در این مدت که ما را وقت خوش بود ز هجرت ششصد و پنجاه و شش بود
که درینصورت می توان گفت سعدی در ۶۰۶ هـ ق در شیراز در محله ای از محلات قدیم (در نزدیکی حرم مطهر حضرت احمد بن موسی موسوم به شاهچراغ (ع)) در خانواده ای اهل دین ولادت یافت چرا که شیخ درین رابطه نیز اشاراتی مستقیم دارد:

همه قبیله من عالمان دین بودند مرا معلم عشق تو شاعری آموخت

پدر شیخ که از علمای عصر خود بشمار می رفته از ملازمان اتابک سعد بن ابوبکر زنگی بوده و از مشاورانش اما امرار معاش وی از محل عواید سلطانی نبوده و تنها به نصایحی سلطان را رهنمون می گشت.

و سعدی نیز تعلیم یافته در مکتب پدر است و از اوان کودکی تحت آموزش‌های او قرار می‌گیرد، درحالی‌که پدر سعدی نیز به این امر حساسیت خاصی داشته و لحظه‌ای از فرزند غافل نبود.

یاد دارم که در ایام طفولیت متعبد بودمی و شب خیز و مولع زهد و پرهیز،... شبی در خدمت پدر نخفته، پدر را گفتم از اینان یکی سربر نمی‌دارد که دوگانه‌ای بگذارد، پدر گفت جان پدر تو نیز اگر بخفتی به که در پوستین خلق افتی.

که این نکات حکمی نشان ازین مطلب دارد که پدر سعدی درحال حیات از تربیت فرزند غفلت نداشت اما سرانجام از مهر پدر محروم گردید و در نوجوانی یتیم گشت و از آن پس تحت حمایت جد مادری خود مسعودبن مصلح درآمد.

سعدی دوران کودکی و نوجوانی را به کسب فیض از محضر اساتید و علمای شیراز می‌گذراند و سپس راهی بغداد گردیده در نظامیه به تحصیل (و سپس تدریس) می‌پردازد، ایام اقامت سعدی در بغداد پس از خاتمه تحصیل دیری نمی‌پاید و شیخ عازم سفرهای طولانی خود به حجاز، شام و لبنان و روم و به قول خود اقصای عالم می‌گردد که درین ایام بارها عازم حج، و مشرف به زیارت کعبه می‌شود تا اینکه سرانجام دل‌تنگ شهر و دیار خود شیراز گردیده و عزم مراجعت را جزم می‌سازد.

تمتع ز هر گوشه‌ای یافتم ز هر خرمنی خوشه‌ای یافتم
چو پاکان شیراز خاکی نهاد ندیدم که رحمت بر آن تربت پاک باد
و در این اشعار دل‌تنگی شاعر برای ایران و وطن مألوف خود شیراز مشخص است. لذا به شیراز بازگشته و به تنظیم شاهکارهای ادب ایرانزمین یعنی گلستان و بوستان در ۶۵۵ و ۶۵۶ هـ ق می‌پردازد.

به روز همایون و سال سعید	بتاریخ فرح میان دو عید
ز ششصد فزون بود پنجاه و پنج	که پر دُر شد این نامبردار گنج

سعدی پس از بازگشت به وطن به دربار سعدبن ابوبکر حکمران فارس نزدیک و از ملازمان او گردید اما در طول مدتی که با سلاطین حشر و نشر داشت و اشعاری در مدح آنان سرود اگر به سخنان سعدی دقت شود خواهیم دید که شیخ در این راه غالباً به نصیحت و راهنمایی پرداخته و در نتیجه گفتار شیخ پندنامه‌ای بود برای بزرگان و حاکمان.

شیخ درین دوران از زندگی خود با وجودی که از جمله محترمین شهر به حساب می‌آمد و سلاطین و امرا به او با دیده احترام می‌نگریستند اما هرگز پای را از راهی که در

آن گام برداشته بود فراتر نگذاشت و عمر خود را در گوشه خانقاه شیخ عبدالله خفیف سپری نمود و درحالی که می توانست از متمولین روزگار باشد، زندگی ساده و بی پیرایه ای داشت و هیچ کس از ثروت و مکنت سعدی خبری نداده است.

سعدی درین روزگارانی که به هیچکس وفا و بقائی ندارد صبورانه در خانقاه شیخ عبدالخفیف به هدایت شاگردان و مریدان پرداخت و به مرور ایام سالخورده تر می گردید و نه تنها در شیراز و ایران، بلکه در جهان پر آوازه می شود و با خیالی آسوده و فراغ بال و به دور از حب دنیا آرام آرام بسوی باقی گام برمی دارد و سرانجام در اوج شهرت از جهان رفته و در ۶۹۲ هجری قمری به جوار رحمت حق می پیوندد، درحالی که نه تنها بزرگان عصر که مردم زمانه نیز در مرگش غمگین و نوحه سر می شوند، و مریدان شیخ پیکر پاکش را در همان محلی که به ارشاد می پرداخت به خاک می سپارند و آرامگاه شیخ را میعادگاه عاشقان راه حق قرار می دهند، درحالی که آثار شیخ بعنوان گنجینه ای ارزشمند ازو باقی است و امید آن داریم که قادر به ادامه راهش باشیم.

فهرست

۹	گلستان
۱۰	دیباچه
۱۶۴	بوستان
۳۵۱	غزلیات
۶۳۵	ترجیعات
۶۴۶	قطعات
۶۴۹	رباعیات
۶۶۶	ملحقات
۶۷۷	مفردات
۶۷۸	مواعظ
۶۸۷	قصاید فارسی
۷۴۶	مراثی
۷۵۴	قصاید عربی
۷۷۱	غزلیات
۷۹۷	مثلثات
۸۰۰	قطعات
۸۳۲	رباعیات
۸۴۰	مثنویات
۸۴۹	مفردات
۸۵۵	ملحقات

۸۶۲	نصیحة الملوک
۸۷۹	رساله در عقل و عشق
۸۸۳	در تربیت یکی از ملوک گوید
۸۸۶	مجالس پنجگانه
۹۰۷	تقریرات ثلاثه
۹۱۲	مقدمه‌ی «بیستون» بر کلیات شیخ سعدی
۹۱۵	در تقریر دیباچه
۹۲۱	خبیثات و مجالس الهزل
۹۴۱	المضحکات

www.ketab.ir